

SEZÓNA 2020 Z POHLĀDU ZVĀZU PESTOVATEĽOV A SPRACOVATEĽOV KUKURICE

Ing. Dana Borbélyová, tajomníčka ZPSK

Ostatných pár rokov začíname svoje hodnotenie sezóny rovnakými slovami: málo snehovej pokrývky v zime, z čoho vyplýva nízka zásoba vlhky v pôde na jar, extrémne teplo a sucho na jar v čase výsevu a vzhádzania, jarné prízemné mrazy, v lete vlny extrémnych horúčav s teplotami až do 36°C striedané prívalovými dažďami a zber prerušovaný výdatnými zrážkami. Extrémne výkyvy počasia by sme zrejme mali začať považovať za bežné.

Priebeh sezóny 2020 nebol iný. Poznačený extrémnymi klimatickými udalosťami v celej Európe, znamenal pre mnohých doslova katastrofu. Snáď najhoršie obišli francúzski farmári, ktorí ho hodnotia ako najteplejší v histórii, keď bodku za extrémnymi horúčavami a suchom, ktoré celý čas decimovalo krajinu, dala v októbri hlboká tlaková níz Alex. Naši klimatológovia hodnotenie ešte nezverejnili, ale z doterajšieho priebehu počasia môžeme predpokladať, že to bol približne 4 až 6 najteplejší rok v histórii.

Začiatkom roka sa, ako sme už spomenuli v úvode, opakoval scenár y predchádzajúceho roka. Január 2020 bol na väčšine územia Slovenska teplotne normálny a zrážkovo suchý až veľmi suchý, iba miestami na Orave, Liptove a Spiši teplý a na juhozápade, východe a v centrálnej časti Slovenska zrážkovo normálny. Nasledujúce mesiace, február a marec, boli na celom území Slovenska teplotne prevažne nadnormálne

Február 2020 bol na väčšine územia Slovenska veľmi teplý, na Podunajskej nížine mimoriadne teplý a prevažne vlhký až veľmi vlhký, s výnimkou juhozápadu a juhu stredného a východného Slovenska, kde bol zrážkovo normálny

Marec 2020 bol na celom území Slovenska teplý, iba miestami v západnej časti územia teplotne normálny a zrážkovo prevažne normálny s výnimkou Podunajskej nížiny a Juhoslovenskej kotliny, kde bol vlhký a miestami až veľmi vlhký a častí Oravy, Kysúc a Spiša, kde bol suchý až veľmi suchý.

Zhoršujúca sa situácia v marci pokračovala aj v apríli. Čo sa množstva zrážok týka bol apríl na prevažnej časti územia veľmi suchý, na viacerých miestach Podunajskej nížiny, Juhoslovenskej kotliny a severozápade Slovenska až mimoriadne suchý, miestami na východe územia bol zrážkovo normálny.

Výrazné až extrémne sucho bolo v druhej polovici mesiaca už na väčšine územia Slovenska. Na Podunajskej nížine spadlo miestami menej ako 2mm zrážok. Najhoršie na tom boli chotáre na severe východného Slovenska, na Orave, Kysuciach, na Liptove a na Spiši. Začiatkom mája zasiahlo extrémne sucho aj juhozápadné Slovensko.

Teplotne bol apríl na väčšine územia normálny s výnimkou centrálnej časti Podunajskej nížiny a častí stredného a severného Slovenska, kde bol teplý, miestami veľmi teplý.

Máj 2020 bol na väčšine územia veľmi studený, s výnimkou juhozápadu, juhu a juhovýchodu Slovenska, kde bol studený, miestami normálny a zrážkovo na väčšine územia normálny, na juhozápade miestami a na juhu stredného a východného Slovenska suchý, na Orave, Kysuciach a Liptove vlhký až veľmi vlhký.

Jún 2020 bol na juhozápade územia normálny, inde teplý, na východnom Slovensku aj veľmi teplý a zrážkovo normálny, na krajnom juhozápade, juhu a východe Slovenska veľmi vlhký alebo vlhký.

Júl 2020 bol na takmer celom území teplotne normálny na Spiši a výnimočne aj inde teplý a zrážkovo na väčšine územia normálny, na juhu Podunajskej nížiny a miestami na Orave suchý, na Gemeri, Spiši a Východoslovenskej nížine vlhký a veľmi vlhký.

Začiatok augusta 2020 (1. dekáda, do 10. 8.) bol na väčšine územia veľmi teplý na viacerých miestach Podunajskej nížiny, Košickej kotliny a na Spiši aj mimoriadne teplý a zrážkovo nevyrovnaný, na západe a juhovýchode územia prevažne normálny až vlhký na severe a juhu stredného Slovenska suchý.

PRIEBEH ZBEROVÝCH PRÁČ

Tohtoročný zber bol extrémne náročný, rozvláčny a od konca septembra prerušovaný intenzívnymi zrážkami. Farmári sa snažili využiť začiatok suchej jesene predovšetkým na zakladanie pšeníc. Kukurice, ktoré sa im popri tom podarilo zozbierať predávali v mokrom stave. Vďaka pretrvávajúcim dažďom, ktoré nasledovali v októbri, pôvodne sľubné porasty ostávali zaplavené na poliach, pôda bola premočená. Napriek občasnému zlepšeniu počasia vlhkosť zrna dosahovala 35-38%. Pestovatelia meškali zo zberom všetkých jesenných plodín, a čo je horšie aj so

zakladaním budúročných porastov. Boli nútení meniť oševné postupy a časť ozimín budú musieť na jar 2021 nahradiť jarinami. S hlavou v smútku rátajú straty, keďže na ekonomiku pestovania má najväčší vplyv zberová vlhkosť zrna v kontexte s priebehom počasia počas zberu, čiže aké dodatočné náklady majú farmári na sušenie a spracovanie. Zber kukurice a väčšiny ostatných jesenných plodín bol v polovici decembra ukončený.

Podobná situácia nebola len na Slovensku, jesenný priebeh počasia negatívne ovplyvnil postup jesenných prác v celej Európe. Nadbytok zrážok bol zaznamenaný vo väčšine regiónov strednej a západnej Európy a v strednej a východnej časti Stredomorského regiónu. Vlhkostné pomery na konci septembra a v októbri významne spomalili zber jesenných plodín a zakladanie porastov ozimín najmä na západe a juhozápade Francúzska, na území Beneluxu, v južnom Poľsku, východnom Česku, na Slovensku, v Maďarsku, Rumunsku, Bulharsku a Grécku.

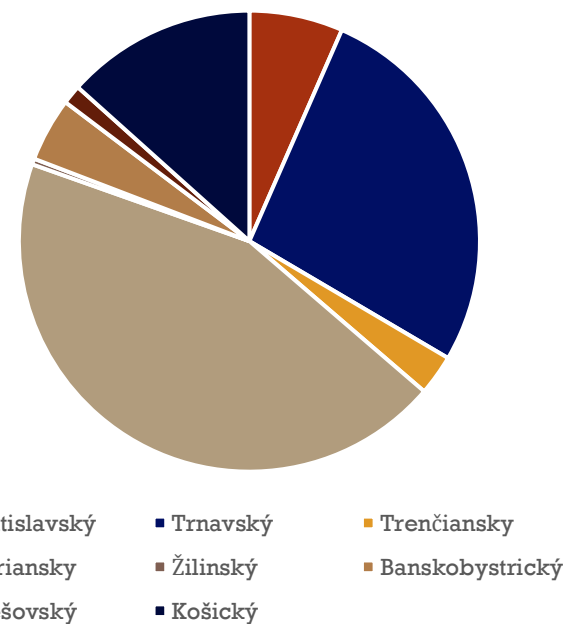
Čo sa týka kvality produkcie, výhľadky boli veľmi dobré. Vo vzorkách zo začiatku jesene boli identifikované veľmi nízke hodnoty mykotoxínov. Horšia situácia nastala po októbrových dažďoch, na niektorých miestach bol v mokrej kukurici zvýšený toxín deoxynivalenol (DON). Ostatné toxíny boli v norme.

PREHĽAD ZBEROVÝCH PLÔCH A ÚROD

Všeobecne môžeme tvrdiť, že vo vývoji zberových plôch kukurice jasne badať kontinuálny, mierne rastúci trend. Kukurica je u nás druhá najpestovanejšia poľnohospodárska plodina a v posledných rokoch sa výmera osiatych plôch pohybuje okolo 190 tis. ha. V roku 2020 sme zaznamenali pokles plôch oproti predchádzajúcemu roku o 29,34 tis. ha. Kukurica na zrno bola osiata na 196,6 tis. hektároch, čo predstavuje zanedbateľný pokles o 0,34%. Najviac kukurice na zrno sa pestovalo v Nitrianskom kraji. Výmery sa tu pohybujú každoročne do 90 000 ha.

Zastúpenie kukurice na zrno v jednotlivých krajoch

Kraj	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
Bratislavský	9786,99	12503,62	12278,83	11204,19	13698,89	12582,37	11259,04	11343,68	10919,9	11 876,46	12 920,01
Trnavský	51640,25	55054,51	55567,35	57600,94	56083,76	52696,64	50874,87	50727,96	47533,5	51442,11	52871,46
Trenčiansky	5610,73	7344,34	8452,16	8088,69	8280,38	6105,16	6731,87	5472,46	5947,84	5455,20	5 569,96
Nitriansky	76239,5	88148,93	89319,35	94946,66	92301,18	81710,72	78521,73	82599,13	79815,11	89510,60	86 719,97
Žilinský	197,72	625,16	825,18	546,80	789,16	895,18	878,76	1044,77	913,51	761,21	798,23
Banskobystrický	10177,3	16488,89	19403,52	17100,68	14547,47	11147,22	11903,25	10123,04	9858,84	10063,63	8 800,90
Prešovský	1799,18	3227,2	4867,47	3955,30	3586,93	3274,05	3381,78	3272,1	3581,56	3764,49	2 639,58
Košický	11133,36	18645,62	21622,38	25100,40	26898,56	23026,84	21259,76	23228,63	20462,89	24370,01	26 262,68
SR spolu	166585,06	202038,27	212336,24	221543,30	216186,33	191438,18	184811,06	187811,77	179033,15	197243,71	196 582,78

Zároveň je rovnaký rastúci trend badať aj na hodnote, ktorú dosahujú priemerné úrody, pričom v posledných rokoch sa úroda kukurice na zrno pohybuje okolo 7,5-8t/ha. Vzhľadom na priebeh počasia a vlhkostné pomery v pôde sa už na začiatku jesene dalo očakávať, že relatívne vyššie úrody kukurice budú v oblastiach na severe, juhu stredného a na východe Slovenska. Naopak nižšie úrody budú na severe, západe a sčasti aj juhu Podunajskej nížiny a na Záhorí. Ostatný oficiálny odhad ŠÚ SR bol oproti augustovému mierne optimistickejší a na základe dovtedajšieho priebehu počasia predpokladal, že celková produkcia všetkých jesenných plodín s výnimkou zemiakov mala byť v porovnaní s rokom 2019 vyššia. Priemerná úroda kukurice na zrno bola k 15.9.2020 odhadovaná na 7,73t/ha, čo zatiaľ predstavuje medzoročný nárast 5,8% (84,3 tis. ton) a 9% nárast oproti päťročnému priemeru. Päťročný priemer (2015-2019) je 7,09 t/ha. Celková produkcia kukurice by mala dosiahnuť takmer 1,5 milióna ton, teda o 3,2 % viac ako v roku 2019 (nárast o 46,6 tis. ton).

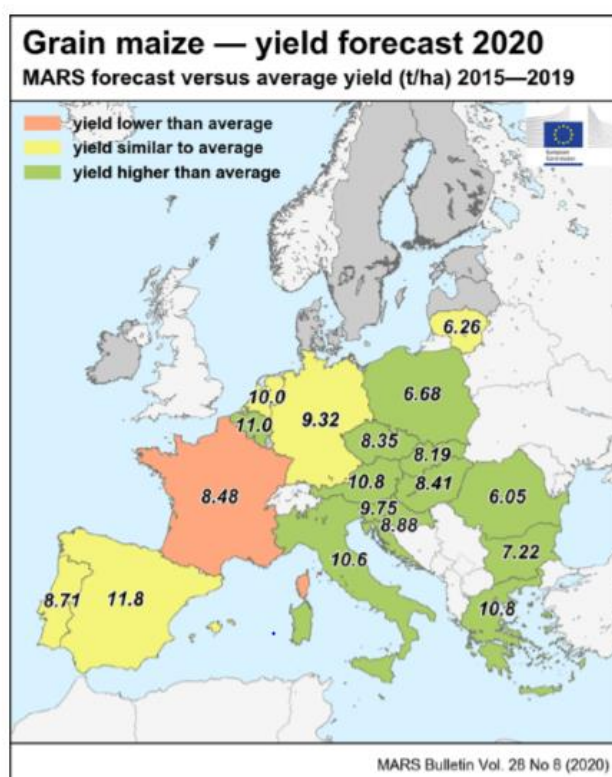
Tab.č.2.: Prehľad úrod kukurice na zrno za roky 2010-2020 v t/ha

Kraj	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
Bratislavský	6,42	6,95	4,36	5,15	7,48	4,67	8,84	3,38	8,04	6,39	6,85
Trnavský	5,96	7,52	5,41	5,67	8,19	5,43	9,35	4,72	8,53	7,43	7,74
Trenčiansky	5,64	8,62	7,89	4,81	8,84	4,88	9,61	5,50	8,56	7,37	7,60
Nitriansky	5,54	7,31	5,31	4,91	8,89	4,56	9,74	5,89	8,92	7,36	7,62
Žilinský	6,05	8,62	7,26	5,60	7,61	5,20	8,35	6,62	7,37	6,82	7,73
Banskobystrický	4,38	5,74	5,22	4,15	7,85	4,24	7,51	5,27	7,16	6,42	7,11
Prešovský	3,13	6,91	6,52	5,82	7,12	5,14	7,30	6,12	7,32	6,18	6,42
Košický	4,05	6,09	6,29	4,83	7,90	4,91	8,64	8,26	7,63	7,99	7,80
SR spolu	5,53	7,15	5,51	5,07	8,39	4,85	9,25	5,68	8,47	7,33	7,59

zdroj: ŠUSR, *Odhad

JRC MARS Bulletin Vol. 28 No 8 – 24 August 2020

Country	Grain maize (t/ha)				
	Avg 5yrs	2019	MARS 2020 forecasts	%20/5yrs	%20/19
EU	7.58	7.90	8.01	+5.6	+1.3
AT	10.1	10.4	10.8	+7.3	+3.8
BE	10.4	10.5	11.0	+5.2	+5.1
BG	6.48	7.11	7.22	+12	+1.5
CY	—	—	—	—	—
CZ	7.30	8.29	8.35	+14	+0.7
DE	9.21	8.81	9.32	+1.2	+5.8
DK	—	—	—	—	—
EE	—	—	—	—	—
EL	10.3	10.6	10.8	+5.1	+2.0
ES	11.6	11.8	11.8	+2.2	+0.3
FI	—	—	—	—	—
FR	8.85	8.58	8.48	-4.1	-1.1
HR	7.87	9.01	8.88	+13	-1.4
HU	7.50	8.05	8.41	+12	+4.5
IE	—	—	—	—	—
IT	10.2	10.0	10.6	+4.4	+6.5
LT	6.39	7.67	6.26	-2.1	-1.8
LU	—	—	—	—	—
LV	—	—	—	—	—
MT	—	—	—	—	—
NL	9.78	9.75	10.0	+2.3	+2.6
PL	6.09	5.62	6.68	+10	+19
PT	8.52	8.98	8.71	+2.2	-3.1
RO	5.52	6.52	6.05	+10	-7.2
SE	—	—	—	—	—
SI	8.85	9.27	9.75	+10	+5.2
SK	6.94	7.39	8.19	+18	+11
UK	—	—	—	—	—

Podľa septembrového odhadu (11.9.2020)JRC-Spoločného výskumného centra EU mali byť predpokladané úrody kukurice na zrno na Slovensku 8,19t/ha. Vychádzajúc z údajov rovnakého zdroja, to predstavuje oproti minulému roku nárast o 11% a oproti päťročnému priemeru nárast o 19%. Pre EU 27+GB predpovedalo centrum 7,83 t/ha. Okrem Slovenska predpovedalo JRC úrody kukurice na zrno vyššie ako priemer vo všetkých okolitých členských štátoch EU, v Taliansku, Slovinsku a Chorvátsku. Úrody nižšie ako priemer predpovedalo vo Francúzsku. Podľa vlastných prieskumov ZPSK zo začiatku jesene 2020 medzi členmi zväzu, boli pestovatelia optimistickí a úrody kukurice na zrno odhadovali okolo 8-10 t/ha.

U kukurice na siláž a jej miešankách na zeleno to bolo obdobné ako u kukurice na zrno. Napriek úbytku plôch o cca 5 tis. ha predpokladal ŠÚSR k 15.9.2020 medziročný nárast celkovej produkcie kukurice na siláž a jej miešaniek na zeleno o 3,8%, na úrovni do 2,34 mil. ton Priemerná úroda bola odhadovaná na 34,4t/ha.

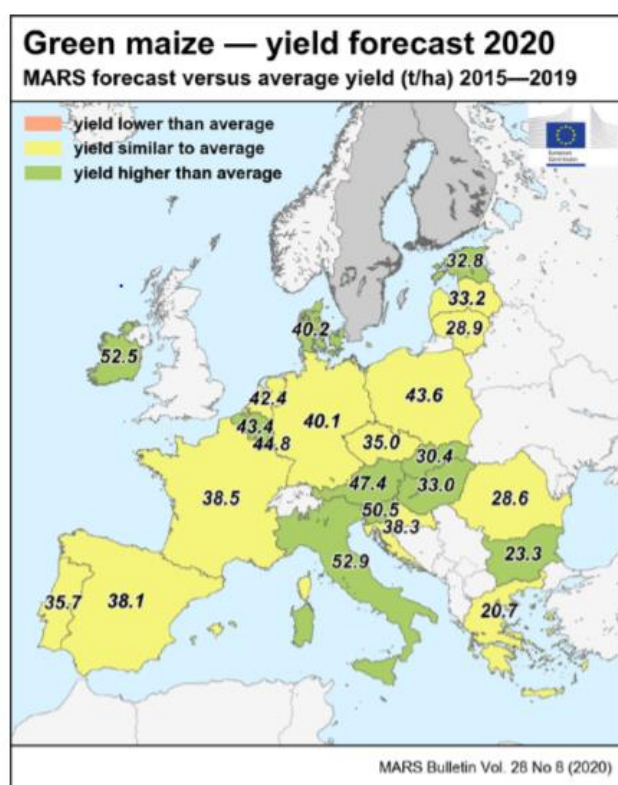
Tab.č.3.: Prehľad plôch kukurice na siláž za roky 2010-2020 v ha

Kraj	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
Bratislavský	4241,72	3345,42	3773,69	3540,05	2739,16	2920,79	2411,44	3055,80	2244,29	2164,58	
Trnavský	14787,04	14857,9	17393,22	18079,65	17511,78	16171,52	14508,77	17237,37	14448,33	14198,05	
Trenčiansky	7622,41	7532,99	7959,12	9474,04	8948,01	9387,94	8210,20	7930,40	7732,84	7896,76	
Nitriansky	12971,46	13057,6	15690,60	16381,98	13948,82	15267,36	11262,50	12325,16	10910,69	11617,20	
Žilinský	5624,1	6081,76	6069,31	7041,32	7463,68	7264,80	7276,34	6490,86	6644,15	6696,98	
Banskobystrický	12361,59	14013,83	16279,06	18395,67	16030,01	18270,01	15252,76	16623,25	14535,43	14996,32	
Prešovský	10046,32	9516,92	9728,28	11359,33	11216,23	12059,25	10948,83	10471,53	9771,77	10187,59	
Košický	8813,35	8862,15	8157,49	8889,94	7927,98	8176,69	8183,32	7303,92	6822,56	7346,30	
SR spolu	76467,99	77268,58	85050,76	93161,98	85785,67	89518,35	78054,16	81438,29	73110,05	75103,78	

Tab.č.4.: Prehľad úrod kukurice na siláž za roky 2010-2020 v t/ha

Kraj	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
Bratislavský	19,05	29,17	20,66	23,01	29,87	20,26	35,56	19,33	28,48	28,32	
Trnavský	28,19	31,35	27,87	28,74	35,36	26,05	33,81	20,73	32,68	31,51	
Trenčiansky	26,01	33,83	32,45	23,89	33,70	22,56	40,01	24,53	36,16	28,68	
Nitriansky	26,09	28,55	23,09	24,72	37,05	21,97	36,56	25,33	34,21	33,36	
Žilinský	21,68	31,39	32,04	24,29	32,49	24,59	38,59	30,33	34	29,93	
Banskobystrický	18,39	25,96	24,95	18,17	30,26	19,97	32,26	24,16	30,15	29,83	
Prešovský	16,34	26,89	27,52	23,46	26,33	22,16	30,74	29,77	33,15	26,50	
Košický	18,91	24,54	27,56	21,37	31,66	26,39	35,98	31,57	28,72	28,99	
SR spolu	22,42	28,72	26,76	23,55	32,60	22,95	34,85	25,34	32,46	30,00	

Country	Green maize (t/ha)				
	Avg 5yrs	2019	MARS 2020 forecasts	%20/5yrs	%20/19
EU*	40.2	39.2	40.1	-0.3	+2.1
AT	45.4	46.1	47.4	+4.5	+2.7
BE	40.3	41.0	43.4	+7.6	+5.8
BG	21.5	21.4	23.3	+8.3	+9.0
CY	—	—	—	—	—
CZ	34.0	35.5	35.0	+3.0	-1.3
DE	41.2	39.0	40.1	-2.6	+2.8
DK	37.4	44.5	40.2	+7.5	-10
EE	30.9	35.4	32.8	+6.0	-7.5
EL	20.2	21.0	20.7	+2.3	-1.2
ES	39.6	44.0	38.1	-3.7	-13
FI	—	—	—	—	—
FR	39.7	37.7	38.5	-2.9	+2.2
HR	37.6	39.0	38.3	+1.7	-1.9
HU	28.7	32.1	33.0	+15	+2.9
IE	50.0	51.3	52.5	+5.0	+2.3
IT	50.4	50.9	52.9	+5.0	+4.0
LT	29.0	30.7	28.9	-0.2	-6.0
LU	44.2	39.4	44.8	+13	+14
LV	32.1	36.1	33.2	+3.4	-8.3
MT	—	—	—	—	—
NL	41.5	42.7	42.4	+2.3	-0.7
PL	43.5	40.6	43.6	+0.2	+7.4
PT	36.8	35.4	35.7	-3.1	+0.8
RO	27.8	30.7	28.6	+2.9	-6.9
SE	—	—	—	—	—
SI	46.3	46.2	50.5	+9.2	+9.3
SK	28.9	30.0	30.4	+5.4	+1.4
UK	—	—	—	—	—

Podľa septembrového odhadu JRC- Spoločného výskumného centra EU boli predpokladané úrody kukurice na siláž a jej miešaniek na zeleno na Slovensku 30,5t/ha, čo predstavuje medziročný nárast 1,8% a nárast oproti päťročnému priemeru o 5,8%. Okrem Slovenska predpovedalo JRC úrody kukurice na siláž vyššie ako priemer v Rakúsku a Maďarsku, ďalej v Taliansku a Slovinsku, v Belgicku, Luxembursku a Írsku a na severe v Holandsku, Estónsku, Lotyšsku. Pre EU 27+GB predpovedalo centrum 40t/ha.

Ako postupoval zber boli odhady úrod na základe opätovnej analýzy údajov zrevidované smerom nadol. Počasie sa podpísalo na tom, že hoci pôvodne si pestovatelia sľubovali dobré až veľmi dobré výsledky, momentálne môžeme považovať sezónu 2020 za priemernú